

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРЕСИВНИХ ІДЕЙ США У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЖУРНАЛІСТІВ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

METHODOLOGICAL RECOMMENDATIONS FOR THE USE OF PROGRESSIVE AMERICAN IDEAS IN PROFESSIONAL JOURNALIST TRAINING IN UKRAINIAN UNIVERSITY EDUCATION

У статті розглянуто особливості навчання журналістів в університетах України. Проаналізовано комплексну модель професійної підготовки журналістів в Україні та США. Визначено основні засади підготовки майбутніх фахівців в обох країнах. На основі результатів дослідження представлено спільні й відмінні риси в професійній підготовці журналістів в університетах США та України. Виявлено недоліки в системі навчання студентів-журналістів в Україні, на основі досвіду США подано рекомендації щодо запровадження змін.

Ключові слова: США, Україна, вища освіта, професійна підготовка, журналістика.

В статье рассматриваются особенности подготовки журналистов в украинских вузах. Анализируется комплексная модель профессиональной подготовки журналистов в Украине и США. Определены основные принципы подготовки будущих специалистов в обеих странах. По результатам исследования в профессиональной подготовке журналистов в университетах США

и Украины есть общие и отличительные черты. Выявлены недостатки системы обучения студенческой журналистики в Украине, на основе опыта США даны рекомендации для внесения изменений.

Ключевые слова: США, Украина, высшее образование, профессиональная подготовка, журналистика.

The article deals with the peculiarities of journalists' training in Ukrainian universities. The complex model of professional journalist training in Ukraine and the USA is analyzed. The basic principles of would be specialist training in both countries are determined. Based on the results of the study, common and distinctive features in the professional journalist training at US and Ukrainian universities are analyzed. The disadvantages of the journalism education system in Ukraine are revealed, on the experience of the United States, recommendations are proposed for changes' introduction.

Key words: USA, Ukraine, higher education, professional training, journalism.

УДК 378.14

Марціхів Х.Р.,

викладач кафедри іноземних мов
Національного університету
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Стратегічні пріоритети України, а саме розвиток інформаційних і комунікаційних технологій, глобалізація економіки, модернізація виробництва, стрімкі та динамічні зміни на ринку праці, пов'язані з інтеграцією України в загальноєвропейський і світовий простір, і зумовлюють потребу у висококваліфікованих спеціалістах.

На сучасному етапі розвитку науки й техніки підготовка майбутніх журналістів вважається однією з важливих галузей освіти. Конвергентні умови ринку праці висувають нові вимоги до студентів-журналістів, а саме: високий рівень теоретичної та практичної підготовки; швидку адаптацію до нових умов професійного середовища; миттєву реакцію й ефективну діяльність в екстремальних ситуаціях. Саме тому професійна освіта в Україні повинна характеризуватися високою якістю, а майбутній фахівець у галузі журналістики зобов'язаний освоювати й поглиблювати знання, щоб заповнити роботодавця у своїй компетентності та професіоналізмі. У зв'язку з цим навчальний процес потребує вдосконалення шляхом упровадження методів активізації навчання. Вивчення досвіду іноземних країн, зокрема США, його осмислення в контексті Болонського процесу визначило шляхи й умови використання прогресивних ідей у системі української освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми професійної підготовки журналістів в

університетській системі України висвітлено в наукових розвідках Н. Габора, В. Здоровеги, І. Михайлина, В. Різуна.

Особливості професійної підготовки медіафахівців досліджуються в роботах К. Безелгет, О. Гресько, К. Тайнер. Засади, на яких базується навчання студентів-журналістів у США, вивчав Р. Беланов, методологію навчання в закладах вищої освіти України проаналізовано в працях М. Нечиталюк, Л. Пуховської тощо. Порівняльно-педагогічний аналіз системи вищої освіти в Україні та США здійснили вчені: М. Братко, П. Саух, О. Стойка, Т. Олендр та інші. Науково-методичні рекомендації щодо запровадження американського досвіду в системі освіти України проаналізовані Л. Гуменюк, Р. Дейниченком, Д. Колчинським, Є. Федченком.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, незважаючи на інтерес із боку науковців до професійної підготовки журналістів в університетах України, питанню щодо впровадження ідей США в закладах вищої освіти (далі – ЗВО) ще й досі приділено недостатньо уваги. Ця проблема не має системного й детального розв'язання як на теоретичному, так і практичному рівнях, тому вважаємо за необхідне приділити значну увагу реалізації американського досвіду в Україні для підготовки медіа фахівців.

Мета статті – розкрити особливості навчання журналістів у ЗВО України, виявити недоліки в професійній підготовці медіафахівців і надати рекомендації щодо змін на основі досвіду США.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи систему вищої освіти України, можемо зробити висновок, що навчання у ЗВО характеризується як позитивними результатами, так і низкою недоліків: спостерігається недостатня відповідність специфіці професійної діяльності й вимогам, які висуваються до майбутніх фахівців у галузі журналістики; одноманітні методи та форми викладання, що призводять до зменшення зацікавленості до пізнавальної діяльності студентів. На основі порівняльно-педагогічного аналізу професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в університетах США та України обґрунтовано основні проблеми медіаосвіти в Україні, а також надано рекомендації з метою покращення професійної підготовки майбутніх фахівців:

1. Рекомендації на управлінському рівні. Соціально-економічні зміни, науково-технічна й інноваційно-інформаційна революції призводять до трансформаційних процесів у вищій освіті України та впливають на формування професійної компетентності фахівців, в основу покладено систему знань, умінь, навичок і здібностей, що дають їм змогу кваліфіковано виконувати завдання, професійні функції.

Дослідження стану журналістської освіти в Україні свідчить про те, що реформування цієї галузі відбувається доволі повільно, ЗВО постійно стикаються з проблемою невідповідного балансу між вивченням теоретичних дисциплін і вдосконаленням практичних навичок. Як наслідок цього, випускники ЗВО, не маючи практичного досвіду, не можуть знайти роботу, оскільки їхні знання не відповідають потребам медіаринку й вони неспроможні працювати в професійному середовищі. У контексті аналізу моделі професійної підготовки журналістів в університетах США пропонуємо управлінській системі України, а саме:

2. Рекомендації на організаційному рівні. Зауважимо важливий факт, що журналістська освіта в Україні повинна відповідати вимогам медіаринку, враховувати світові тенденції та співпрацювати з медіаорганізаціями. Наприклад, у Сполучених Штатах Америки є Асоціація для освіти в журналістиці та масових комунікацій (англ. – AEJMC – Association for Education in Journalism and Mass Communication), яка вимагає, щоб професори, які до неї входять, раз на рік чи два роки їздили у від'їждження на кілька місяців і працювали в новинних кімнатах. В Україні, на жаль, така практика ще не реалізована. Саме тому пропонуємо взяти до уваги американський досвід і *медіаринку* ініціювати впровадження нових освітніх стандартів;

виокремити актуальні проблеми журналістської освіти; здійснити фінансування окремих програм обміну для викладачів і виділити стипендії для студентів, які досягли високих результатів у навчанні; організувати у ЗВО тренінги та майстер-класи; *громадським організаціям:* організовувати тренінги, семінари й лекції з метою підвищення кваліфікації викладачів та ознайомлювати з новими тенденціями розвитку медіа у світі; налагоджувати зв'язки із закордонними навчальними закладами для стажування студентів і викладачів; проводити дослідження потреб медіаринку у сфері освіти.

Рекомендації для закладів вищої освіти України, які готують бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики

Аналіз діяльності ЗВО України, у яких здійснюють підготовку журналістів, засвідчує низький рівень інтегрованості в міжнародний контекст, зазвичай кафедри журналістики не проявляють активності в пошуку й розробленні проектів із закордонними партнерами. У більшості випадків українські заклади є реципієнтами програми, які реалізуються за підтримки закордонних донорів: Посольства США, ОБСЄ тощо. Але водночас можемо стверджувати, що заклади докладають зусиль для налагодження міжнародної діяльності. Так, наприклад, Школа журналістики Українського католицького університету була ініціатором тренінгових проектів за підтримки програми «Мої Медіа» (англ. – My Media) [4], Могиллянська школа журналістики за підтримки іноземних фондів брала участь у проектах, які стосувалися фактчекінгу [2].

На основі вищеподаної інформації можемо зробити висновок, що для покращення професійної діяльності студентів-журналістів і викладачів необхідно активізувати академічну мобільність, яка є необхідною умовою для освітнього процесу.

Рекомендації щодо активізації міжнародної мобільності студентів і викладачів: доцільним є створити законодавчо-нормативну базу, яка включає захист прав і безпеки іноземних студентів, забезпечуватиме візову підтримку академічної мобільності; розробити внутрішньо університетське нормативно-правове забезпечення академічної мобільності. Не менш важливим є інфраструктурне й технологічне забезпечення, що передбачає створення відповідних підрозділів у ЗВО, які шукатимуть джерела фінансування для міжнародного навчання, обмінів, стажування як викладачів, так і студентів у галузі журналістики; надаватимуть інформацію та консультацію щодо програм і грантів. Це позитивно вплине на міжнародну співпрацю українських закладів з провідними ЗВО світу, зокрема американськими.

Важливим у дослідженні кафедр і факультетів журналістики в Україні є той факт, що лише окремі заклади мають несистематичні проекти співпраці зі ЗМІ, які відбуваються у формі тренінгів

гів, семінарів, лекцій, майстер-класів, конференцій тощо. Постійна співпраця відбувається зазвичай у форматі практики, яку студенти-журналісти проходять на базі місцевих і регіональних ЗМІ. Так, наприклад, кафедра журналістики Національного університету імені Івана Франка уклала угоду з телекомпанією «Львів-ТБ» стосовно проходження практики за темою бакалаврської або магістерської робіт. Зауважимо також те, що ЗВО України, які здійснюють підготовку журналістів, намагаються запрошувати медіаекспертів, практиків з іноземних країн для проведення тренінгів, лекцій, семінарів, але через брак коштів ця практика не є значно поширеною. Натомість у закладах США це постійна практика – залучати на заняття різних представників та експертів медіаіндустрії.

Варто зауважити, що вагомою проблемою на організаційному рівні є брак комунікації кафедр і факультетів журналістики із зовнішньою аудиторією. Зазначимо, що незначна кількість ЗВО, які здійснюють підготовку журналістів, мають окремий сайт і подають вичерпну інформацію про освітній процес; освітньо-професійні програми; професорсько-викладацький склад; діяльність кафедр і факультетів тощо. Аналогічною є ситуація з представленням інформації ЗВО в соціальних мережах: сторінки не оновлюються вчасно, анонси подій є застарілими та малозмістовними для студентів-журналістів. Натомість на сайті Школи журналістики й масової комунікації університету штату Арізона (англ. – Journalism and Mass Communication School, Arizona State University) [5], Коледжу журналістики й комунікацій університету Флорида (англ. – College of Journalism and Communications, Florida University) [7], Інституту журналістики Артура Картера Нью-йоркського університету (англ. – Arthur L. Carter Journalism Institute, New York) [10], Медільської школи журналістики, медіа, інтегрованих комунікацій маркетингу Північно-західного університету (англ. – Medill school of Journalism, Media, Integrated Marketing Communications, Northwestern University) [9] та інших закладах можна знайти детальну інформацію про вступні вимоги майбутніх абітурієнтів; оплату за навчання; студентське життя; професорсько-викладацький склад і його досягнення в галузі журналістики; навчальні плани (предмети, які студенти-журналісти вивчатимуть 4 роки, обов'язкові та елективні дисципліни); кар'єрні можливості студентів; грантові програми тощо. Саме тому пропонуємо взяти до уваги американський досвід і налагодити українським ЗВО комунікацію із середовищем, надаючи студентам-журналістам вичерпну та змістовну інформацію, яка сприятиме їхньому професійному розвитку.

3. *Рекомендації на структурно-змістовому рівні. Збільшення кількості дисциплін професійного спрямування для студентів-журналістів*

Дослідження закладів США, які здійснюють підготовку бакалаврів у галузі журналістики, свідчить про те, що 70–80% становить вивчення дисциплін за спеціалізацією. Так, наприклад, у коледжі Емерсон (англ. – Emerson College) за спеціальністю «Журналістика» упродовж 1-го року навчання студенти вивчають курс «Основи журналістики» (англ. – Journalism Essentials), який базується на отриманні загальних знань про розвиток журналістики, особливості цифрової журналістики тощо. На 2-ому році навчання студенти зосереджуються на вивченні «Щоденної журналістики» (англ. – Daily Journalism), яка охоплює курси з «бітрепортажу» (англ. – Beat Reporting); репортажу громадських справ (англ. – Public Affairs Reporting); передової аудіо- та відеожурналістики (англ. – Advanced Audio-Video Journalism); аналітичної журналістики (закони й етика журналістики). Упродовж 3-го року навчання студенти вивчають концептуальну журналістику, а саме історію альтернативної преси (англ. – History of Alternative Press); культурний критицизм (англ. – Cultural Criticism); екожурналістику (англ. – Environmental Journalism); розважальну журналістику (англ. – Entertainment Journalism); спортивний репортаж (англ. – Sports Reporting); візуалізацію даних (англ. – Data Visualization); репортаж новин на телебаченні (англ. – TV News Reporting); літературну журналістику (англ. – Literary Journalism); написання тематичного репортажу (англ. – Feature writing) тощо. На 4-ому році навчання студенти вивчають курс «Журналістика підприємства» (англ. – Enterprise Journalism), призначений для підготовки виконання студентами дослідницького портфоліо. Студенти збирають інформацію для здійснення наукової роботи чи проекту, висвітлюючи нові перспективні ідеї та технології [8]. Натомість у ЗВО України, які здійснюють підготовку бакалаврів у галузі журналістики, лише 30–45% становить вивчення дисциплін профільного спрямування. Відзначимо, що серед лідерів ЗВО України, у яких навчальні плани орієнтовані на вивчення фахових дисциплін, є Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича [3] та Бердянський педагогічний університет [1]. Порівняно з вищепереліченими ЗВО, можемо зазначити, що в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна упродовж 4 років навчання лише одна четверта годин із загальної кількості спрямована на вивчення фахових дисциплін.

Імплементация інноваційних курсів у навчальні плани для журналістів

Навчальні плани американських закладів пропонують студентам вивчення таких дисциплін: нові медіа, інтерактивний дизайн і розвиток, відеографія, ділове й технічне письмо. Так, наприклад, в університеті Меріленд студенти-журналісти вивча-

ють такі курси: «Візуальні комунікації», «Комунікації й гендер», «Теорія зв'язків із громадськістю» [11]. Варто взяти до уваги досвід США та запровадити в навчальні плани для студентів-журналістів інноваційні курси, такі як інфографіка, журналістика даних, мультимедійні платформи, онлайн-едитологія, чекінг-журналістика, основи креативності. Знання та навички, які студенти отримають під час цих курсів, допоможуть їм створювати конкурентоспроможний медіапродукт в умовах конвергентного суспільства.

Запровадження диверсифікації предметних спеціалізацій для освітньо-професійних програм із журналістики

Як показує американська практика, доцільним є розроблення різноманітних предметних спеціалізацій для освітньо-професійних програм із журналістики на всіх рівнях вищої освіти. Зазначимо, що у США цифрова революція продовжує розвиватися, з'являються нові світові ринки та ЗМІ, які значно впливають на економічне становище країни. Ці зміни призводять до нововведень в освітній системі. Так, наприклад, у музичному коледжі Берклі (англ. – Berklee College of Music) студенти мають можливість пройти онлайн курс з медіаекономіки. Під час цього курсу студенти дізнаються про те, як технологічні інновації впливають на виробництво та споживання мультимедійного вмісту, включаючи музику, мобільні пристрої, онлайн ігри; вивчають ключові економічні концепції, а саме: пропозицію, попит, альтернативну вартість, оцінку товару тощо. Цей курс розробляє ці концепції в контексті глобалізації, соціальних змін, урядової політики й нормативних актів, звертаючи особливу увагу на експлуатацію цифрових прав [6]. Також популярною предметною спеціалізацією в Америці є медіаправо, яке зосереджується на дослідженні впливу телебачення на людей; грамотності працівників ЗМІ. Зауважимо, що більшість навчальних планів вітчизняних університетів для журналістів включають класичний набір стандартних дисциплін: радіожурналістику; телевізійну журналістику; інтернет-журналістику; газетну журналістику, а також у значній кількості ЗВО України відсутні вузькі предметні спеціалізації. Як результат, вид такої освітньо-професійної програми із журналістики називають «універсальною». Уважаємо, що ЗВО України повинні підтримати американську ініціативу та запровадити нові спеціалізації: медіаправо, медіаекономіку, медіапсихологію тощо.

Висновки. Здійснивши порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в університетах США та ЗВО України, можемо резюмувати, що вітчизняні заклади повинні взяти до уваги американський досвід щодо розроблення інтегрованих навчальних планів з урахуванням попередньо засвоєних знань, навичок, умінь, а також активізувати міжнародні тенденції розвитку системи освіти, запровадити інноваційні методи навчання та покращити якість освіти майбутніх фахівців у галузі журналістики відповідно до вимог ринку праці в Україні.

Проведене дослідження дає змогу розглянути прогресивні ідеї США щодо професійної підготовки журналістів у ЗВО України, що може бути предметом подальших досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бердянський державний педагогічний університет. URL: http://bdpu.org/wp-content/uploads/2018/07/061_.pdf.
2. Могиланська школа журналістики. URL: <http://msj.ukma.edu.ua/ua/2/>.
3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Освітньо-професійна програма. URL: <http://philology.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/05/2017.pdf>.
4. Школа журналісти Українського католицького університету. URL: <http://journalism.ucu.edu.ua/program-highlights/5618/>.
5. Arizona State University. Walter Cronkite School of Journalism and Mass Communication. URL: <https://cronkite.asu.edu/node/5527>.
6. Berklee College. URL: <https://online.berklee.edu/courses/new-media-economics-music-mobile-gaming-and-online-markets>.
7. College of Journalism and Communication. University of Florida. URL: <https://www.jou.ufl.edu/current-students/current-undergraduate/>.
8. Emerson College. URL: <https://www.emerson.edu/academics/journalism-bs>.
9. Medill school of Journalism, Media, Integrated Marketing Communications, Northwestern University. URL: <https://www.medill.northwestern.edu/journalism/undergraduate-journalism/index.html>.
10. New York University. Artur L. Carter. Journalism Institute. URL: <https://journalism.nyu.edu/undergraduate/>.
11. Philip Merrill College of Journalism. URL: <https://merrill.umd.edu/academics/undergraduate-programs/undergraduate-advising/four-year-plan/>.